

Křístek, Michal

[Hoffmannová, Jana; Müllerová, Olga; Zeman, Jiří. Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 2000, vol. 49, iss. A48, pp. 201-

ISBN 80-210-2350-3

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101672>

Access Date: 27. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Jana Hoffmannová, Olga Müllerová a Jiří Zeman: Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách. Praha, Trizonia 1999. 256 s. + 1 CD-ROM. ISBN 80-85573-71-7.

Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách je zatím nejnovější prací, která se zabývá strukturou a specifickými rysy autentických mluvených textů, a to spíše z hlediska analýzy diskursu než z hlediska dialektologického. V domácím kontextu se takto orientovaným výzkumům, v návaznosti na stati např. V. Mathesia, M. Jelínka nebo J. Hrbáčka, dlouhodoběji věnují především Olga Müllerová a Jana Hoffmannová. Na základě korpusu autentických mluvených textů pocházejících především z české oblasti v užším slova smyslu vznikly například monografie *Komunikativní složky výstavby dialogického textu* (O. Müllerová, 1983), *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba* (O. Müllerová, 1994), *Kapitoly o dialogu* (O. Müllerová a J. Hoffmannová, 1994) a soubor textů *Mluvená čeština v autentických textech* (O. Müllerová, J. Hoffmannová a E. Schneiderová, 1992). Současnou situací mluveného jazyka se zabývá také publikace *Mluvená čeština na Moravě* (D. Davidová a kol., 1997), k níž je připojena i audiokazeta s ukázkami textů; zde jde o pohled více z hlediska dialektologického.

Na rozdíl od předchozích prací je *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*, jak už sám název naznačuje, zaměřena pouze na jeden typ komunikačních situací. Autoři nejprve vymezují obecné charakteristické rysy návštěv a konverzace při návštěvách, v dalších kapitolách se pak podrobněji věnují dílčím zkoumaným jevům, jako je například tematická výstavba dialogů, reprodukce řeči a myšlenkových postupů, jazyková a zvuková stránka tohoto typu textů a podobně.

Návštěvy samotné jsou charakterizovány na základě tří základních kritérií: 1) frekvence návštěv, 2) účastníci návštěv (členové rodiny, sousedé, přátelé), 3) generační příslušnost účastníků návštěv (příslušníci jedné generace, nebo několika generací); kombinací těchto kritérií vznikají různé typy a podtypy návštěv. Jak autoři uvádějí, jedním z charakteristických rysů tohoto typu konverzace je opakované dosahování konsensu. Aby se tak stalo, je nutno vhodnými komunikačními strategiemi (volba tématu, způsob vyjadřování apod.) průběžně vyrovnávat tzv. komunikační asymetrie, tj. rozdíly týkající se vlastností, dispozic nebo zájmů jednotlivých účastníků konverzace. Důležité jsou především asymetrie generační, sociální a asymetrie vyplývající z různé společenské hierarchie (hostitelé x hosté) – i tyto asymetrie se mohou v konkrétních komunikačních situacích různě kombinovat. Konverzaci při návštěvách lze obecně charakterizovat jako projevy nepřipravené, neoficiální a neveřejné.

Velkou předností *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách* je, že se opírá o analýzu autentických textů. Ukazuje se například, že kromě fatické funkce se v textech tohoto druhu výrazně projevuje také funkce informativní a že rozvíjení společenského kontaktu je doprovázeno také prakticky orientovanou výměnou informací. S tím souvisí skutečnost, že ačkoliv se jedná o projevy nepřipravené, lze v nich vysledovat i určité zákonitosti tematické výstavby. Pokud jde o samo vyjadřování účastníků konverzace, je založeno především na nespisovných útvarech národního jazyka a velmi často bývá expresivní; záleží pochopitelně také na generační a sociální příslušnosti komunikantů. Společně s teoretickou analýzou zvoleného tématu autoři prezentují i rozebírané texty – publikace obsahuje přes padesát stran přepsaných záznamů konverzace při různých typech návštěv; záznamy samotné jsou k dispozici na přiloženém CD-ROM (13 ukázek, 69 min.).

Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách je práce, která výrazně přispívá k poznání jedné z podob současné češtiny; díky připojenému autentickému materiálu bude jistě velmi užitečná nejen pro bohemisty, ale také například pro sociolingvisty.